

Sygn. akt: I C 845/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 kwietnia 2021 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	sędzia Ewa Oknińska
Protokolant:	sekretarz sądowy Dominika Orzepowska

po rozpoznaniu w dniu 14 kwietnia 2021 r. w Olsztynie

na rozprawie

sprawy z powództwa **A. S.**

przeciwko (...) Bankowi (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W.

o ustalenie

I. ustala, że umowa kredytu mieszkaniowego (...)hipoteczny nr (...) (...) zawarta w dniu 24 lutego 2006 r. pomiędzy powodem a (...) Bank (...) Spółka Akcyjna w W. jest nieważna,

II. zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 6.417 zł tytułem kosztów procesu z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty.

sędzia Ewa Oknińska

Sygn. akt I C 845/20

UZASADNIENIE

Powód A. S. wniósł o ustalenie nieważności umowy kredytu mieszkaniowego (...)hipoteczny nr (...) (...) zawartej w dniu 24 lutego 2006 r. pomiędzy powodem a pozwanym (...) Bankiem (...) Spółką Akcyjną w W.,

- ewentualnie o ustalenie bezskuteczności postanowień §1 pkt 7, § 2 ust.1, §5 ust 3, 4, 5 §13 ust. 7 umowy kredytu mieszkaniowego (...)hipoteczny nr (...) (...), zawartej w dniu 24 lutego 2006 r.,

- zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu według norm przepisanych.

W uzasadnieniu powód wskazał, że w dniu 24 lutego 2006 r. zawarł umowę kredytu mieszkaniowego (...)hipoteczny na cel niezwiązany z działalnością gospodarczą (nabycie lokalu mieszkalnego). Na podstawie zawartej umowy pozwany udzielił mu kredytu w wysokości 60.810 CHF, którego wypłata nastąpiła w walucie polskiej po przeliczeniu kwoty kredytu według kursu kupna dla dewiz, obowiązujących w Banku w dniu realizacji zlecenia płatniczego, zgodnie z Tabelą kursów pozwanego. Natomiast w przypadku dokonywania spłat zadłużenia przez kredytobiorców środki miały być pobierane w walucie polskiej w wysokości stanowiącej równowartość kwoty kredytu lub raty spłaty kredytu

po przeliczeniu kwoty kredytu według kursu sprzedaży dla dewiz, obowiązujących w Banku w dniu spłaty, zgodnie z Tabelą kursów pozwanego. W dniu podpisywania umowy kredytobiorca nie znał faktycznej kwoty wypłaconego kredytu w złotych polskich, gdyż jej wysokość była dowolnie ustalana przez bank (według kursu bankowego określanego jednostronnie według nieznanych reguł dla kredytobiorcy) w chwili uruchomienia kredytu. Wobec tego, w momencie podpisywania umowy kwota oddana do dyspozycji kredytobiorcy nie była oznaczona. Powód wskazał, że umowa jest nieważna jako sprzeczna z ustawami: prawo bankowe, kodeks cywilny, a także z uwagi na konsekwencje abuzywności jej postanowień. W jego ocenie umowa jest sprzeczna z art. 69 ust 1 i 2 ustawy prawo bankowego, gdyż nie ma tożsamości między kwotą i walutą kredytu, a kwotą środków pieniężnych oddanych do dyspozycji kredytobiorcy oraz kwotą jaką kredytobiorca zobowiązał się zwrócić bankowi wraz odsetkami. Kredytobiorca nie objął porozumieniem swojego świadczenia wzajemnego względem banku, nawet go nie znał. Taka konstrukcja umowy jest rażąco sprzeczna z art. 353⁽¹⁾ k.c., jako sprzeciwiająca się naturze stosunku jakim jest umowa kredytu. Ponadto w umowie zawarto niedozwolone postanowienia uprawniające bank do samodzielnego i dowolnego ustalenia kursu waluty, na podstawie których miało następować przeliczenie kwoty kredytu. Zatem umowa zawiera postanowienia, które nie były indywidualnie uzgodnione z powodem jako konsumentem, umowa została zawarta przy wykorzystaniu wzorca umowy, a powód nie miał rzeczywistego wpływu na kształt umowy. Po ich wyeliminowaniu niedozwolonego mechanizmu indeksacji, brak jest jakichkolwiek zasad ustalania wysokości kwoty i wypłaty kredytu, a tym samym zadłużenia.

Powód wskazał, że w przypadku uznania przez Sąd, że umowa jest ważna, powód posiada interes prawny do żądania ustalenia bezskuteczności postanowień abuzywnych.

Pozwany (...) Bank (...) S.A. w W. wniósł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu zakwestionował roszczenie dochodzone pozwem w całości. W ocenie pozwanego pozew stanowi wyłącznie próbę uchylenia przez powoda od skutków ważnie i z pełną świadomością zawartej umowy kredytu. Wskazał, że strona powodowa nie udowodniła przesłanki interesu prawnego w zakresie roszczeń opartych o art. 189 k.p.c. Pozwany podniósł, że kwota kredytu została wyrażona w umowie we frankach szwajcarskich, kredyt został uruchomiony w (...). Finalne wypłacenie złotych po przewalutowaniu z franków szwajcarskich stanowi wyłącznie dopuszczalną rozbieżność między walutą zobowiązania. Powód był świadomy ryzyka kursowego istniejącego na etapie wypłaty i spłaty kredytu oraz jego wpływu na zaciągnięte zobowiązanie. Został o nim pouczony przed zawarciem umowy kredytu. Każdy klient uprawniony był do negocjowania kursu waluty (...), w tym zakresie wystarczające było zawarcie umowy ramowej w zakresie współpracy na rynku finansowym (powód skorzystał z takiej możliwości). Powód następnie w dniu 08 marca 2006 r zawarł transakcję natychmiastowej wymiany walut. Zatem powód negocjował, miał wpływ i znał kurs waluty po którym bank wypłaci mu kwotę kredytu. Przepis par. 13 ust. 1 umowy dawał kredytobiorcom możliwość spłat rat, poprzez potrącenie przez bank swoich wierzytelności z tytułu udzielonego kredytu z rachunku oszczędnościowo – rozliczeniowego, rachunku walutowego i rachunku technicznego. Powód wybrał sposób spłaty kredytu - rachunek w walucie polskiej, mając do wyboru walutę polską, szwajcarską lub inną. W konsekwencji należy stwierdzić, że uprawnienia te nie pozwalają na uznanie kwestionowanych przez powoda klauzul przeliczeniowych odsyłających do tabeli kursów banku za postanowienia nieuczciwe. Pozwany wskazał, że zawarł z powodem umowę kredytu w walucie szwajcarskiej na jego wniosek. Powód miał pełną świadomość ryzyka związanego z kredytami zaciąganyymi w walucie wymienialnej. Ponadto został poinformowany, że w rozliczeniach banku stosuje się kursy ustalone przez bank. Pozwany podniósł, że konstrukcja umowy kredytu jest powszechnie akceptowana w doktrynie i orzecznictwie, jest zgodna z art. 69 ustawy prawa bankowego, art. 358¹ k.c., jest zgodna z zasadami współżycia społecznego i zasadą równości.

Sąd ustalił, co następuje:

Powód działając jako konsument wystąpił w dniu 22 lutego 2006 r. do pozwanego z wnioskiem o udzielenie kredytu mieszkaniowego w kwocie 144.700 zł. Jako wnioskowaną walutę kredytu wskazano franka szwajcarskiego .

(dowód: wniosek kredytowy k. 71-72)

W dniu 24 lutego 2006 roku strony zawarły umowę kredytu mieszkaniowego (...) Hipoteczny nr (...) (...), na podstawie której Bank zobowiązał się postawić do dyspozycji powodowi kredyt w kwocie 60.810 CHF z przeznaczeniem na potrzeby własne tj. nabycie lokalu mieszkalnego.

Zgodnie z § 5 umowy wypłata kredytu miała nastąpić częściowo na spłatę kredytu zbywcy oraz na rachunek zbywcy wskazany w pisemnej dyspozycji kredytobiorcy. Wypłata kredytu miała nastąpić według kursu kupna dla dewiz (aktualnej Tabeli kursów) obowiązującego w (...) SA według w dniu realizacji zlecenia płatniczego (§ 5 ust. 4 umowy). Wypłata kredytu w walucie wymienialnej mogła nastąpić wyłącznie w przypadku finansowania zobowiązań kredytobiorcy poza granicami RP oraz w przypadku zaciągnięcia kredytu na spłatę kredytu walutowego, zaś w walucie polskiej w przypadku finansowania zobowiązań w kraju (§ 5 ust. 3 pkt 1 i 2 umowy).

W części I umowy „Postanowienia wstępne” w § 1 pkt 7, Tabela kursów została opisana jako tabela kursów (...) SA obowiązująca w chwili dokonywania przez (...) SA określonych w umowie przeliczeń kursowych.

W § 6 umowy wskazano, że odsetki od kredytu będą ustalane w walucie kredytu według zmiennej stopy procentowej stanowiącej sumę stawki referencyjnej i stałej marży (...) SA. Odsetki miały być naliczane miesięcznie według obowiązującej w tym okresie zmiennej stopy procentowej dla kredytu – od dnia wypłaty kredytu do dnia poprzedzającego spłatę kredytu (§7 umowy). Wysokość stopy procentowej (§ 6 umowy) miała być ustalona w dniu rozpoczynającym każdy pierwszy i kolejny trzymiesięczny okres obowiązywania stawki referencyjnej. Stawkę referencyjną określono jako stawkę LIBOR publikowaną o godzinie 11:00 (...) na stronie informacyjnej R. w drugim dniu poprzedzającym kolejne okresy trzymiesięczne, przy czym w § 1 pkt 6 lit b umowy, wskazano, że dla kredytu w (...) stawką referencyjną jest stawka LIBOR dla międzybankowych depozytów trzymiesięcznych (LIBOR 3M). Stawka referencyjna w dniu sporządzenia umowy wyniosła 1,1%, stała marża 2,3 p.p., oprocentowanie wynosiło 3,4% w skali roku.

Zgodnie z § 12 umowy kredyt został udzielony do dnia 1 lutego 2036 r. Kredyt miał być spłacany w ratach annuitetowych.

W § 13 umowy wskazano, że spłata kredytu i odsetek następuje w drodze potrącenia przez Bank środków zgromadzonych na rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowym. Potrącenie następowało w terminie pierwszego dnia każdego miesiąca w wysokości wynikającej z zawiadomienia.

W przypadku dokonywania spłat kredytu ze środków z rachunku (...), środki miały być pobierane w walucie polskiej w wysokości stanowiącej równowartość kwoty kredytu lub raty spłaty kredytu w walucie wymienialnej, w której udzielony był kredyt według obowiązującego w (...) S.A. w dniu wymagalności kursu sprzedaży dla dewiz (aktualna Tabela kursów - § 13 ust. 7).

W ramach § 30 ust. 2 umowy powód oświadczył, że został poinformowany o ponoszeniu ryzyka zmiany kursów walutowych i że zmiana kursu walutowego będzie miała wpływ na wysokość zadłużenia z tytułu kredytu oraz wysokość rat kredytu oraz, że poniesie to ryzyko.

Kredyt został zabezpieczony hipoteką zwykłą na spółdzielczym własnościowym prawie do lokalu będącego przedmiotem umowy oraz hipoteką kaucyjną na tym samym prawie w wysokości odpowiednio 60.810 CHF oraz 13.986,30 CHF. (§ 11 ust. 1 pkt.1 umowy).

(dowód: umowa kredytu k. 24-33, oświadczenia o ustanowieniu hipoteki – k. 74-75, odpis z księgi wieczystej – k. 76-78)

W dniu 24 lutego 2006 r. strony zawarły umowę ramową, na podstawie której klient mógł zawierać z bankiem transakcje wymiany walut. W dniu 08 marca 2006 r. pozwany wystawił potwierdzenie zawarcia z pozwanym

negocjowanej, natychmiastowej transakcji wymiany walut bezgotówkowej nr (...). W wyniku tej transakcji powód miał dokonać wymiany kwoty 149.969,62 zł na kwotę 60.810 CHF po kursie wynoszącym 2,4662 zł. W potwierdzeniu wpisano, że transakcję zawarł powód i (...).

(dowód: umowa ramowa – k.89 - 90, potwierdzenie – k. 91)

Środki z kredytu zostały wypłacone 08 marca 2006 r. w wysokości 149.969,60 zł (co stanowiło równowartość 60.810 (...)) przy zastosowanym kursie 2,4662 zł).

(dowód: zaświadczenie k. 38, informacja banku – k. 86)

Powód nie posiadał zdolności kredytowej na zaciągnięcie kredytu w PLN, natomiast otrzymał propozycję kredytu powiązanego z walutą (...). W chwili zawarcia umowy nie poinformowano powoda, że może spłacać kredyt w walucie (...). Nie wyjaśniono mu również w jaki sposób jest ustalany kurs (...), w oparciu o który następowało przeliczenie kredytu przy wypłacie i spłacie kredytu.

(dowód: zeznania powoda - k. 168 v., zeznania świadków M. P. – k. 169 – 170, zeznania świadka A. G. - k. 176 a – 176 b

Sąd zważył, co następuje:

Żądanie powoda o ustalenie nieważności umowy kredytu zasługuje na uwzględnienie.

Stan faktyczny w sprawie Sąd ustalił na podstawie niekwestionowanych przez strony dokumentów – w szczególności umowy kredytowej, wniosku kredytowego oraz zaświadczenia wystawionego przez pozwany Bank przedstawiającym historię spłat kredytu. Sąd dał wiarę również zeznaniom świadków oraz zeznaniom strony powodowej w takim zakresie w jakim znajdują potwierdzenie w zebranych materiale dowodowym. Podnieść należy, że świadek M. P. nie pamiętała okoliczności związanych z zawarciem umowy z powodem. Natomiast świadek A. G., przygotowała jedynie projekt umowy, jednakże nie przedstawiała powodowi warunków umowy.

Sąd pominął wniosek dowodowy strony pozwanej dotyczący dopuszczenia dowodu z opinii biegłego z zakresu bankowości. Pominięcie dowodu zgłaszanego przez stronę jest bowiem dopuszczalne wtedy, gdy okoliczności sporne, na które dowód powołano, zostały dostatecznie wyjaśnione (wyrok Sądu Najwyższego z 19 grudnia 2012 r. sygn. akt II CNP 41/12, wyroki SN: z 12 stycznia 2005 r., I CK 451/04, z 5 lutego 2009 r., II UK 176/08 i z 13 grudnia 2010 r., III SK 16/10). Opinia biegłego stanowi jedynie dowód dający Sądowi, rozstrzygającemu sprawę merytorycznie, dokonanie ustaleń w zakresie wymagającym wiadomości specjalnych (a więc wiedzy wykraczającej poza objętą zakresem wiedzy ogólnej – powszechnej). W tej sprawie Sąd uznał, że zgromadzone w sprawie dowody w postaci dokumentów i zeznań świadków oraz strony powodowej, w pełni pozwalają na rozstrzygnięcie sprawy, zaś wniosek dowodowy o dopuszczenie opinii biegłego potraktował, z uwagi na powyższe, jako nieistotny dla rozstrzygnięcia sprawy.

Odnosząc się do żądania pozwu, należy wskazać, że powód może żądać ustalenia przez sąd ustalenia nieważności umowy, gdy mają w tym interes prawny, Zgodnie z art. 189 k.p.c. powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny. Interes prawny powoda polegał na tym, że strona domagała się definitywnego usunięcia niepewności prawnej co do istnienia łączącego go z pozwanym stosunku prawnego. Wyrok ustalający w niniejszej sprawie wyeliminuje spory co do tego, czy strony łączy umowa kredytowa, czy też stosunek w tym zakresie nie istnieje.

Zgodnie z art. 58 § 1 k.c. nieważna jest czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, że na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy. Nieważna jest również czynność prawna sprzeczna z zasadami współżycia społecznego (art. 58 § 2 k.c.). Jeżeli nieważnością jest dotknięta tylko część czynności prawnej, czynność pozostaje w mocy co do pozostałych części, chyba że z okoliczności wynika, iż bez postanowień dotkniętych nieważnością czynność nie zostałaby dokonana (art. 58 § 3 k.c.). W myśl art. 69 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (w brzmieniu obowiązującym w dacie zawarcia przez strony przedmiotowej umowy kredytu) przez

umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. Umowa kredytu powinna być zawarta na piśmie i określać w szczególności: strony umowy, kwotę i walutę kredytu, cel, na który kredyt został udzielony, zasady i termin spłaty kredytu, wysokość oprocentowania kredytu i warunki jego zmiany, sposób zabezpieczenia spłaty kredytu, zakres uprawnień banku związanych z kontrolą wykorzystania i spłaty kredytu, terminy i sposób postawienia do dyspozycji kredytobiorcy środków pieniężnych, wysokość prowizji, jeżeli umowa ją przewiduje, warunki dokonywania zmian i rozwiązania umowy.

W ocenie Sądu zasadnicze postanowienia umowy kredytu z dnia 24 lutego 2006r. spełniają co do zasady przesłanki z art. 69 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe i pozwalają na uznanie jej za umowę kredytu bankowego. Znane są bowiem i strony umowy i kwota oraz waluta kredytu, cel, na jaki został udzielony zasady i termin jego spłaty, wysokość oprocentowania i zasady jego zmiany.

Zatem w ocenie Sądu umowa łącząca strony - ze względu na jej konstrukcję - nie może być uznana za nieważną. Oceny tej nie zmienia okoliczność, że kwota udzielonego kredytu została określona i poddana oprocentowaniu w walucie szwajcarskiej, a miała być wypłacona i spłacona w walucie polskiej. Dopuszczalne jest zawieranie tego typu umów w świetle art. 358¹ § 2 k.c. Zgodnie z powołanym przepisem istnieje możliwość zastrzeżenia w umowie, że wysokość zobowiązania, którego przedmiotem od początku jest suma pieniężna, zostanie ustalona według innego niż pieniądz miernika wartości. W orzecznictwie zgodnie przyjmuje się przy tym, że w omawianym przepisie chodzi o pieniądz polski, a innym miernikiem wartości może być również waluta obca (por. wyrok SN w sprawie I CSK 4/07, I CSK 139/17, uzasadnienie wyrok SN w sprawie V CSK 229/06).

W przedmiotowej sprawie walutą kredytu jest (...), natomiast walutą wykonania kredytu był złoty polski. Powód bowiem zobowiązany był spłacać w PLN równowartość rat kredytu wyrażonych w (...). Zgodnie z orzecznictwem SN dopuszczalne jest zaciągnięcie zobowiązania w walucie obcej oraz zastrzeżenie sposobu wykonania umowy tj. wypłaty i dokonywania spłaty kredytu w złotych polskich. Ponadto zgodnie z art. 353¹ k.c. zgodnie z którą strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego. Zdaniem Sądu powyższa umowa stanowi swojego rodzaju wariant umowy kredytowej przewidzianej w przepisach ustawy prawo bankowe. Bez wątplenia bowiem celem stron było udostępnienie przez pozwanego powodowi równowartości określonej kwoty pieniędzy oraz jej zwrot przez powodów w określonym w umowie terminie - przy czym miernikiem tej wartości miał być kurs franka szwajcarskiego do waluty polskiej.

W przypadku ryzyka zmiany kursu wskazać trzeba natomiast, że na zmianę kursu waluty wpływa szereg czynników ekonomicznych jak i pozaekonomicznych, niezależnych od woli stron zawartej umowy. Jak wynika z oświadczenia kredytobiorca został poinformowany o ryzyku kursowym i że po zapoznaniu się z ofertą Banku zdecydował się zawrzeć umowę kredytu. Kursy walut z natury swojego funkcjonowania cechują się zmienną wartością, wykazując raz tendencję wzrostową, a innym razem spadkową. Zmienność kursów walut jest faktem powszechnie znanym, nie wymagającym dowodu.

Co do zasady zatem uznać trzeba, że brak jest podstaw do uznania, że umowa ze względu na jej konstrukcję (umowa kredytu denominowanego) była sprzeczna z prawem lub z zasadami współżycia społecznego.

W tym miejscu rozważyć jednakże trzeba, czy postanowienia umowy łączącej strony zwłaszcza w zakresie ustalenia kursu waluty (...), niezbędnego do ustalenia wzajemnych zobowiązań stron, mają charakter niedozwolony.

Zgodnie z art. 385¹ k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem, które kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami lub rażąco naruszając jego interesy, nie są wiążące, jeżeli nie zostały uzgodnione indywidualnie. Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub

wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (§ 1). Nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu, co w szczególności odnosi się do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (§ 3).

Bezspornym w przedmiotowej sprawie było, że powód jest konsumentem. Żaden przeprowadzony w sprawie dowód nie wskazuje, aby zawierał on przedmiotową umowę w ramach działalności gospodarczej.

W § 5 ust. 4 umowy określono, że wypłata kredytu miała nastąpić według kursu kupna dla dewiz (aktualnej Tabeli kursów) obowiązującego w (...) SA według w dniu realizacji zlecenia płatniczego. W § 13 umowy wskazano, że spłata kredytu i odsetek następuje w drodze potrącenia przez Bank środków zgromadzonych na rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowym. Potrącenie następowało w terminie pierwszego dnia każdego miesiąca w wysokości wynikającej z zawiadomienia. W przypadku dokonywania spłat kredytu ze środków z rachunku (...), środki miały być pobierane w walucie polskiej w wysokości stanowiącej równowartość kwoty kredytu lub raty spłaty kredytu w walucie wymiennej, w której udzielony był kredyt według obowiązującego w (...) S.A. w dniu wymagalności kursu sprzedaży dla dewiz (aktualna Tabela kursów - § 13 ust. 7).

W tym zakresie Sąd nie uwzględnił twierdzeń pozwanego, jakoby powód w chwili zawarcia umowy był informowany o możliwości spłaty kredytu w walucie (...). Za wiarygodne uznano twierdzenia strony powodowej, że powodowi nie zaproponowano możliwości spłaty kredytu w walucie (...). Powyższa okoliczność nie została skutecznie zakwestionowana przez pozwanego, albowiem świadek M. P. nie pamiętała okoliczności związanych z zawarciem umowy z powodem, zaś świadek A. G. nie pamiętała czy przeprowadzała z powodem rozmowę na temat umowy. Podnieść również trzeba, że z zapisów umowy nie można wywieść, że powodowi zapewniono możliwość spłaty kredytu w walucie (...).

Zgodnie z art. 385² k.c. oceny zgodności postanowienia umowy z dobrymi obyczajami dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy, biorąc pod uwagę jej treść, okoliczności zawarcia oraz uwzględniając umowy pozostające w związku z umową obejmującą postanowienie będące przedmiotem oceny. Ponadto zgodnie z brzmieniem art. 4 dyrektywy, nadanym sprostowaniem z 13 października 2016 r. (Dz.Urz.UE. L z 2016 r. Nr 276, poz. 17), nieuczciwy charakter warunków umowy jest określany z uwzględnieniem rodzaju towarów lub usług, których umowa dotyczy i z odniesieniem, w momencie zawarcia umowy, do wszelkich okoliczności związanych z zawarciem umowy oraz do innych warunków tej umowy lub innej umowy, od której ta jest zależna. W rezultacie przy dokonywaniu oceny niedozwolonego charakteru określonego postanowienia umownego, w tym także oceny indywidualnej, nie ma żadnego znaczenia, w jaki sposób umowa była wykonywana przez strony. W szczególności nie ma znaczenia, czy przedsiębiorca rzeczywiście korzystał z możliwości, jakie wynikają dla niego z określonego brzmienia postanowień umownych. Istotne jest jedynie, że nie było żadnych przeszkód, aby z takich uprawnień, mogących naruszać interesy konsumenta, mógł skorzystać (z tych względów bezprzedmiotowe było również prowadzenie postępowania dowodowego na omawiane okoliczności).

W ocenie Sądu postanowienia zawierające uprawnienie banku do przeliczania sumy wykorzystanego przez kredytobiorcę kredytu do waluty obcej dotyczą głównych świadczeń stron umowy kredytu w rozumieniu art. 385¹ § 1 zdanie drugie k.c. co oznacza, że postanowienia takie, jeżeli nie zostały sformułowane jednoznacznie, podlegają kontroli w celu stwierdzenia, czy nie mają charakteru niedozwolonego (art. 385¹ § 1 zd. drugie k.c.). W razie uznania ich za niedozwolone, a tym samym za niewiążące kredytobiorcę, który zawiera umowę jako konsument, konieczne staje się również rozważenie skutków tego stanu rzeczy. Wprowadzenie do umowy stron „klausul waloryzacyjnych” spowodowało, że wysokość zobowiązań wynikających z umowy podlegała wielokrotnemu przeliczaniu z zastosowaniem dwóch rodzajów kursu waluty przy czym mechanizm ustalania kursu nie został opisany w żaden sposób, gdyż umowa w tym względzie odsyła tylko do tabeli kursów obowiązującej w Banku. Oznacza to, że zgodnie z umową Bank miał całkowitą swobodę w zakresie ustalania kursu waluty, zaś powód nie miał na ten kurs żadnego wpływu. Zatem postanowienia, o których mowa, nie były uzgodnione indywidualnie z powodem w rozumieniu art. 385¹ § 1 i 3 k.c. Jak wynika z przedłożonych dokumentów, powód został poinformowany o ryzyku

zmiany kursu i zadeklarował zgodę na poniesienie tego ryzyka, jednakże czym innym jest zgoda na poniesienie ryzyka związanego ze zmianą kursu waluty, a czym innym jest swobodne ustalanie tego kursu przez jedną ze stron.

Kwestionowane postanowienia umowy wskazywały na dwa rodzaje kursów – kurs kupna do ustalenia wysokości kredytu, którą należy wypłacić w PLN oraz kurs sprzedaży do ustalenia wysokości kolejnych rat spłaty w PLN. Ponieważ sposób ustalania tych kursów nie został określony w umowie, oznacza to, że mogły być one wyznaczane jednostronnie przez Bank według kryteriów na które powód nie miał żadnego wpływu. Na tle tak ukształtowanych postanowień dotyczących kursu waluty, która ma być miernikiem waloryzacji (przeliczenia) zobowiązań wynikających z umowy kredytu bankowego utrwalony jest już pogląd, że mają one charakter niedozwolony, gdyż są „nietransparentne, pozostawiają pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarczają kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz naruszają równorzędność stron” (por. np. uzasadnienie wyroku SN w sprawie V CSK 382/18 i przywołane tam orzecznictwo). Wysokość kredytu wyrażonego w walucie obcej do wypłaty w walucie polskiej, a następnie wysokość, w jakiej spłaty w walucie polskiej, będą zaliczane na spłatę kredytu wyrażonego w walucie obcej, zależą bowiem wyłącznie od jednej ze stron umowy. Takie ukształtowanie umowy spowodowało, że po zawarciu umowy powód miał ograniczoną możliwość przewidzenia wysokości kwoty, jaka zostanie mu wypłacona, a następnie wysokości zadłużenia w PLN, skoro kursy wymiany w toku wykonywania umowy określić miał bank.

Zdaniem Sądu taka konstrukcja umowy, w której to jedna strona ma prawo do swobodnego ustalania kursów przyjmowanych do wykonania umowy, prowadzi do wniosku, że postanowienia dotyczące kursu waluty właściwego dla wzajemnych rozliczeń stron były sprzeczne z dobrymi obyczajami i naruszały rażąco interesy powoda w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., oceniane na datę zawarcia umowy (art. 385² k.p.c. – por. uchwała SN z 20.06.2018 r. w sprawie III CZP 29/17). Takie rozwiązania dawały bowiem Bankowi, czyli tylko jednej ze stron stosunku prawnego, możliwość przerzucenia na powódów całego ryzyka wynikającego ze zmiany kursów waluty wymiennej i pozostawiały mu całkowitą swobodę w zakresie ustalania wysokości ich zadłużenia przez dowolną i pozbawioną jakichkolwiek czytelnych i obiektywnych kryteriów możliwość ustalania kursu przyjmowanego do rozliczenia spłaty kredytu.

W tym miejscu należy odnieść się do twierdzeń pozwanego, że w dniu uruchomienia kredytu powód zawarł z pozwanym transakcję wymiany walut. Pozwany wskazał, że takie ukształtowanie treści stosunku prawnego wyklucza uznanie ww. postanowień za sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco naruszające interesy konsumenta, gdyż powód miał możliwość negocjowania kursu przed wypłaceniem kredytu, z której to skorzystał, a uzyskana w wyniku zawartej transakcji kwota została określona korzystniej, niż miałyby to miejsce w przypadku zastosowaniu kursu waluty określonego w Tabeli Kursów. Badając kwestię ważności umowy kredytu należało to czynić w oparciu o jej postanowienia, w związku z czym bez znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy pozostawało potwierdzenie zawarcia negocjowanej, natychmiastowej transakcji wymiany walut. Powyższe miałyby znaczenie, gdyby zmiany zostały wprowadzone w celu jednoznacznego wyeliminowania postanowień niedozwolonych, co jednak nie miało miejsca w przedmiotowej sprawie. W doktrynie podniesiono (zob. E. Łętowska „Prawo umów konsumenckich” Wyd. C.H. Beck 2002 r., str. 22), że „europejska ochrona konsumenta opiera się na paradygmacie przejrzystości informacji i oznacza działania na rzecz stworzenia warunków dla swobodnego wyboru i decyzji konsumenckiej, bowiem pozycja źle poinformowanego partnera umowy, kierującego się własną oceną sytuacji i decyzjami co do zawarcia umowy podlega z oczywistych przyczyn degradacji”. W niniejszej sprawie powód jako konsument nie był wówczas należycie poinformowany o tym, że klauzule abuzywne w umowie mogą zostać przez niego zaaprobowane. To zaś oznacza, że spór między stronami, musi być rozstrzygnięty na gruncie umowy kredytowej, z której wyeliminowane zostały klauzule abuzywne. Dodatkowo zauważyć należy, że nie mogło dojść do transakcji wymiany walut, skoro powód nie dysponował środkami w walucie (...), a pozwany wypłacał mu kredyt w złotych polskich. Podkreślić należy, że bank nie oddał do dyspozycji powoda środków w walucie (...). Zgodnie z umową wypłata kredytu w walucie wymiennej mogła nastąpić wyłącznie w przypadku finansowania zobowiązań kredytobiorcy poza granicami RP oraz w przypadku zaciągnięcia kredytu na spłatę kredytu walutowego.

Wylimitowanie postanowień dotyczących kursu waluty przy zachowaniu postanowień dotyczących określenia kwoty kredytu w (...) oznaczałoby, że kwota kredytu powinna zostać przeliczona na PLN, a powód w terminach płatności

kolejnych rat powinien je spłacać w PLN, przy czym żadne postanowienie nie precyzowałoby kursu, według którego miałyby nastąpić takie rozliczenia. W ocenie Sądu nie ma możliwości zastosowania w miejsce wyeliminowanych postanowień żadnego innego kursu waluty.

Zgodnie z aktualnym poglądem wyrażonym w orzecznictwie, klauzulę waloryzacyjną traktuje się jako główne świadczenie kredytobiorcy, gdyż wpływa ona na wysokość tego świadczenia (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2019 r. sygn. akt: I CSK 242/18, *legalis* nr 1966950). Zatem, w odniesieniu do przeliczenia należności stron brak jest możliwości zastępowania niedozwolonych klauzul umownych przepisami o charakterze ogólnym, które są przepisami dyspozytywnymi. Pogląd ten został wypracowany w oparciu o związanie wszystkich sądów Unii Europejskiej wykładnią dyrektywy (...)dokonaną przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej w wyroku z dnia 3 października 2019 r. w sprawie (...). (...) podtrzymał pogląd, że w przypadku ustalenia, że w umowie zostało zawarte postanowienie niedozwolone w rozumieniu dyrektywy, skutkiem tego jest wyłącznie wyeliminowanie tego postanowienia z umowy, chyba że konsument następczo je zaakceptuje. Jedynie w drodze wyjątku możliwe jest zastosowanie w miejsce postanowienia niedozwolonego przepisu prawa o charakterze dyspozytywnym. Wyjątek ten obejmuje sytuacje w której jest zgoda stron na jego zastosowanie oraz okoliczność, że brak takiego zastąpienia skutkowałaby upadkiem umowy i niekorzystnymi następstwami dla konsumenta, który na takie niekorzystne rozwiązanie się nie godzi.

Dotychczas, orzecznictwo usuwając z umowy klauzule abuzywne odwoływało się do norm ogólnych prawa cywilnego, zastępując klauzule waloryzacyjną średnim kursem walut obcych prezentowanym przez Narodowy Bank Polski czy też innych kursów walut wskazywanych przez strony w umowie. Zgodnie ze stanowiskiem (...) nie jest możliwe zastąpienie postanowienia niedozwolonego przez odwołanie się do norm ogólnych prawa cywilnego, gdyż spowodowałoby to ingerencję, mogącą wpłynąć na równowagę interesów, powodując nadmierne ograniczenie swobody zawierania umów. Zresztą, pozostawałoby to także w sprzeczności z bytem klauzuli waloryzacyjnej jako świadczenia głównego kredytobiorcy.

W przedmiotowej sprawie brak możliwości stosowania norm o charakterze ogólnym nie pozwala na sięgnięcie do domniemanej woli stron lub utrwalonych zwyczajów (art. 65 k.c. i art. 56 k.c.). Zatem należy rozważyć, czy umowa łącząca strony może być utrzymana bez niedozwolonych klauzul, czy też nie jest to możliwe i należy ustalić nieważność umowy. Mając na względzie treść art. 6 ust. 1 dyrektywy (...), niewątpliwie umowa nie może być utrzymana w mocy tylko wtedy, gdy na podstawie pozostałej treści umowy nie da się ustalić praw i obowiązków stron. W ocenie Sądu brak możliwości uzupełnienia umowy po wyeliminowaniu abuzywnych postanowień, powoduje, że nie jest obiektywnie możliwe wykonanie przez obie strony umowy. Zgodnie bowiem z aktualnym orzecznictwem zakwestionowane postanowienia umowne dotyczące mechanizmu przeliczania określają podstawowe świadczenia stron i z tego względu charakteryzują umowę. Po wyeliminowaniu z umowy stron postanowień dotyczących kursów wymiany, wiadomym jest jedynie, że Bank zobowiązuje się postawić do dyspozycji powoda równowartość określonej kwoty (...) w złotych polskich, lecz nie wiadomo według jako miernika ma być wyliczona ta równowartość. Nie jest również wiadomo, jaką kwotę powinien zwrócić powód. W konsekwencji nie da się ustalić kwoty kredytu, która podlega zwrotowi na rzecz Banku, albowiem ustalenie wysokości zobowiązania odnosiło się do kursów walut. Brak jednoznacznego określenia zasad ustalania kursów, a tym samym brak możliwości określenia praw i obowiązków stron oznacza, że umowa jest niezgodna z art. 69 pr. bank. i tym samym sprzeczna z prawem i z tego względu nieważna (art. 58 k.c.). Podnieść należy, że powód był pouczone o skutkach ustalenia nieważności umowy i zgodził się na poniesienie konsekwencji z tym związanych.

Z tych przyczyn na podstawie powołanych przepisów orzeczono jak w pkt I wyroku.

Uwzględnienie powództwa o ustalenie nieważności jako roszczenia głównego czyni natomiast bezprzedmiotowym odnoszenie się do roszczenia sformułowanego jako ewentualne.

O kosztach procesu, Sąd orzekł w oparciu art. 98 k.p.c. Zgodnie z art. 98 k.p.c. strona przegrywająca proces jest zobowiązana do zwrotu kosztów stronie wygrywającej, co w sprawie niniejszej oznacza, że pozwany powinien zwrócić

powodowi poniesione przez niego celowe koszty dochodzenia jego praw. Po stronie powodowej obejmowały one: uiszczoną opłatę od pozwu (1.000 zł), opłatę skarbową za pełnomocnictwo (17 zł), wynagrodzenie pełnomocnika (5.400 zł), tj. łącznie kwotę 6.417 zł (pkt II wyroku.

sędzia Ewa Oknińska